

Basamortutzeari buruzko CSICeko ikertzailea

Jose Luis Rubio:

“Ingurune mediterranea oso aberatsa da, baina baita ikaragarri kaltebera ere”

Galarraga Aiestaran, Ana

Elhuyar Zientziaren Komunikazioa

Espainiako Zientzia Ikerketarako Kontseilu Nagusiak (CSIC) Valentzian duen basamortutzeari buruzko ikerketa-zentroko (CIDE) kide da Jose Luis Rubio ikertzailea. Hainbatetan, Espainiako ordezkaria izan da gaiari buruzko nazioarteko biltzarretan, eta, hain zuzen, Namibian egindako biltzar batetik etorri berritan elkarrizketatu dugu. Aipatu beharra dago lurzorua kontserbatzeko Europako erakundeko lehendakaria dela, besteak beste, eta sari ugari jaso dituela bere lanagatik.

Zer ikerketa egiten dituzue CIDEn, basamortutzeari buruzko ikerketa-zentroan?

Hasteko, esan nahi nuke zentroa 1996an jaio zela, CSICen ekimenez. Orain Valentziako Unibertsitateak eta Valentziako Generalitateak ere parte hartzen dute, eta basamortutzeaz berriaz arduratzen den zentro bakarra da Europa osoan.

Ni lurzoruen degradazioaren eta kontserbazioaren saileko buru naiz, eta gure zentroan basamortutzea borrokatzeko ezinbestean ezagutu behar diren alderdiak ikertzen saiatzen gara.

Hala, lurzorua aztertzen dugu, noski, lurzoruaren eta uraren arteko erlazioa, eta baita lurzoruaren eta landarediaren artekoa ere. Poluzioa, gazitzea, higadura, suteak, lehorteak eta lurrari eragiten dioten bestelako prozesuak ere ikertzen ditugu. Bestetik, hazien bankua dugu, eta Mediterraneoko espezieen fenologia egiten dugu; hau da, aldizkako gertakizun biotikoak (loratzea, hostoak zabaltea...) klimarekin erlazionatuta aztertzen ditugu.

Jose Luis Rubio, Namibiako biltzarrean.

J.L. RUBIO

Horretaz gain, lurzoru degradatuak leheneratzen ere egiten dugu lan, eta aholkua ematen dugu hemen inguruan, Espainia barruan, zein nazioartean. Lurzoruaren erabilera aldatzeko alderdi sozio-ekonomikotik zer eragin duen aztertzen dugu, eta, gainera, dibulgazioan ere aritzen gara.

Ez zaizue lanik falta, beraz. Are gehiago basamortutzea arazo gero eta larriagoa den garai hauetan...

Hala da, bai. Lehenik eta behin, komeni da garbi uztea basamortutzea zer den. 1998an, Basamortutzea eta

lurraren degradazioa borrokatzeko hitzarmenean (UNCCD), Nazio Batuek definizio bat adostu zuten. Horren arabera, eremu arido, erdiarido eta subheze lehorretako lurzoruaen degradazioa da basamortutzea.

Definizioa bateratzea eta zehaztea mesedegarria izan da zertaz ari garen jakiteko, indarrak biltzeko eta aurrera egiteko. Izan ere, ordura arte, kontzeptu asko nahasten ziren, eta beste edozein lekutako lurzoruaen degradazioari ere basamortutze deitzen zioten batzuek. Ordutik, ordea, garbi dago basamortutzea zer den.

“Espainia Europako herrialde aridoena da, eta eremu mediterraneoak du basamortutzeko arrisku handiena”

Hala, definizioa aintzat hartuta, ez da zuzena esatea Europako erdialdea basamortutzen ari denik, nahiz eta arazo handiak dituzten euri azidoa eta poluzioa direla eta. Gauza bera gertatzen da Euskal Herrian; degradazio-fenomenoak gertatzen badira ere, ez dago basamortutzeko arriskurik, klima ez baita lehorra.

Eta Iberiar penintsulan, badago basamortutze-arriskurik?

Tamalez, bai. Espainia Europako herrialde aridoena da, eta eremu mediterraneoak du arrisku handiena. Eremu hori, alde batetik, benetan aberatsa da, biodibertsitate handikoa. Baina, bestetik, kaltebera da oso; lurzorua beste leku batzuetan baino askoz denbora gehiago behar du leheneratzeko, euri-faltagatik, batez ere.

Kontuan izan behar da Espainia lehorteen eta uholdeen herrialde bat dela. Muturreko egoerak dira, eta, hain justu, horretara egokitu beharrak sortu du halako biodibertsitatea.

Eskuinean Jose Luis Rubio, Europaren iparraldeko lurzoruaen arazoei buruzko Tartungo biltzarrean (2005, Estonia).

J.L. RUBIO

Alabaina, aberastasun hori mehatxupean dago, eta kalte-zeko arriskua areagotu egin da klima-aldaketaren ondorioz. Eredu klimatikoaren arabera, eremu mediterraneoan tenperaturak igotzen ari dira, gero eta euri gutxiago egiten du, eta muturreko fenomenoak areagotzen ari dira: haizealdi gogorak, euri-jasak, bero-boladak... Eta etorkizunean joera hori indartu egingo dela aurreikusten dute ereduak.

Klimaren bilakaera ikusita, beraz, ez da harrizkoa kezkatuta egotea. Orain arte, ordea, behin-behineko neurriak bakarrik hartu izan dira, adibidez, lehorte gogorrei aurre egiteko eta horrelakoetarako. Baina horrek ez du ezer konpontzen, etenik gabeko lana egin behar da. Eta hori baino lehen, informazioa bildu behar da, oraindik ez baitakigu ondo nolakoa den ekosistema mediterranea.

Gainera, azkenaldian gizakiak gero eta presio handiagoa eragiten du ingurunean. Turismoak, suteek, uraren erabilera ez-jasangarriak, hirigintzak, klima-aldaketak ikaragarriko eragina dute lurzoruan, eta orain hasi gara ikusten horren ondorioak. Baina ez da azterketa jarraiturik egin.

Hutsune hori bete eta aurrerantzean zer egin iker-tzen ari zarete, hortaz.

Hori da. Basamortutze-prozesuak konplexuak dira, askotan fenomenoak gainjarri egiten dira eta elkarrekin erlazionatuta daude. Nolanahi ere, ezinbestekoa da prozesuak zientifikoki aztertzea, degradatutako lurzorua leheneratzeko argibideak eman ahal izateko eta gobernuei aholkua emateko. Hori da gure lana.

Dena den, nire ustez behar-beharrezkoa da gizarteak jarrera aldatzea, ez baita behar adina arduratzen ingurumenaz. Jendea ez da konturatzen zenbateko balioa duen lurzoruak. Ez da jabetzen lurzorutik ateratzen dugula jana-rien % 90, uraren zikloa betetzeko ezinbestekoa dela...

Esate baterako, suteak udako protagonistak bihurtzen dira komunikabideetan, baina inor gutxi ohartzen da sute batean ehunka urtetan metatutako energia galtzen dela minutu batzuetan, eta are gutxiago lurzoruak biziari eusteko gaitasuna galtzen duela. Sutearen eta higaduraren eraginez lurzoruak desagertzen bada, ez dago atzerabueltarik. Hori arazo benetan larria da penintsulan, baina jendea udan bakarrik gogoratzen da suteekin.

Eta, suteez gain, higadura, gazitzea eta bestelako fenomenoak daude. Premiazkoa da jendea arazo horietaz ohartaraztea, zer arrisku dagoen jabetu dadin, eta jarrera aktiboa har dezan. Ezinbestekoa da basamortutzeari aurre egiteko.

“premiatzkoa da jendea arazo horietaz ohartaraztea, zer arrisku dagoen jabetu dadin, eta jarrera aktiboa har dezan”

Edonola ere, pixkanaka ari gara pausoak ematen. Adibidez, Europako Batasuna lurzoruari buruzko arteztaraua prestatzen ari da. Lehen atmosferaz eta uraz arduratu da, eta orain lurzoruari iritsi zaio txanda. Seguru asko 2007an aterako da, eta oso baliagarria izango da basamortutzearen aurkako neurri eraginkorrak hartzeko.

Basamortutzearen aurkako neurri dagokienez, oso interesgarria iruditu zait UNESCOk tradiziozko teknika aintzat hartzea.

Alde horretatik, Espainiak sekulako altxorra dauka. Ez dut esango iraganeko guztia ona denik, inola ere ez. Baina

N. SOUTO

Nekazariak antzinatek egin dituzte terrazak mendi-magaletan landatu ahal izateko.

harrigarria da zenbat modu asmatu diren erortzen den ur-tanta bakoitza aprobetxatzeko, hala nola uharretako ura erabiltzeko, teilatura eroritako ura biltzeko...

Terrazak edo mendi-magaletan egindako baratze-mailak adibide egokia dira. Nekazariak antzinatek erabili dute teknika hori nekez landu daitezkeen maldetan landatzeko, eta gaur egun, terraza asko utzita badaude ere, egiturazko funtzioa dute. Askotan, landaretza basatiak hartu ditu, eta maldari eusten laguntzen dute. Baina jaramonik egiten ez bazaie, arriskua dago tanta hotzek eragindako uharrek dena behera botatzeko, domino-efektuaren bidez.

Hain justu, Valentziako zonalde bateko terrazai buruzko tesi bat zuzentzen ari naiz orain. Noiz, nola, nork, zergatik eta zertarako egin zituzten ikertzen ari dira, eta, nire ustez, horrelako lanak oso garrantzitsuak dira. Ingurumen- eta kultura-ondare hori aztertu beharko litzateke; izan ere, teknika horietako batzuk bat datoz inguruarekin, ez dute input artifizialen beharrik, eta eskulana inguruko jendeak egiten du.

Bukatzeko, zein dira zuen laneko zailtasun handienak?

Gaur egun garai batean baino baliabide gehiago baditugu ere, eragozpen handiena jendearen jarraipen-falta da. Beka-sistemak ez du inolako erraztasunik ematen lan batean hasi den pertsonak lan horretan jarraitzeko, eta hori eragozpen handia da guretzat.

Bestetik, kanpoan lana egitea laborategian aritzea baino zailagoa da. Hala eta guztiz ere, metodologian bidea egiten ari gara.

Amaitzeko, Espainian dagoen zientzia-tradizio eskasa eta jendeak ingurumen-gaiekiko duen axolagabekeria aipatuko nituzke. Hor lan handia dago egiteko oraindik.

Ingurune mediterraneoko sekulako biotopo-berastasuna du.

MEC